

Gluren bij de burens: Autonomie 2.0

Kennis en ervaringen uitwisselen met collega's uit het buitenland: managers en beleidsmedewerkers gaan geregeld op pad om te leren en inspiratie op te doen. Dat dit ook voor pedagogisch medewerkers bijzonder waardevol is, ontdekte Wilma Schepers, hoofdredacteur van BBMP en auteur voor KIDDO. 'Ik werd gegrepen door hun enthousiasme over het bezoek aan Berlijn. En omdat deze dames ook een vlog maken, zijn hun belevenissen voor iedereen interessant!'

Een paar weken geleden stuurde collega Serv Vinders van ChildCare International mij een artikeltje met de kop 'Autonomie van het kind 2.0'. Hij mailde me ook een YouTube-linkje. Nieuwsgierig las ik het artikel en klikte ik op de link. Op YouTube ontmoette ik Franka en Denise. Deze pedagogisch medewerkers vloggen over hun avonturen in Berlijn waar ze samen met een groep collega's van KomKids (Schiedam) en Kinderopvang DAK (Den Haag) een week lang meeliepen in verschillende vestigingen van Kindergärten City Berlijn. Ik werd gegrepen door hun enthousiasme en door wat ze schreven over hoe Berlijnse pedagogisch medewerkers omgaan met de autonomie van kinderen. 'Wij werken heel kindgericht', vertellen Franka en Denise me later. 'Noem het "Autonomie 1.0". In Berlijn werken ze volgens "Autonomie 2.0".'

Uitwisseling

Franka Fortuin en Denise Plomp werken beiden als pedagogisch begeleider bij KomKids in Schiedam. Franka maakt ook deel uit van het team van het pedagogisch kenniscentrum van KomKids. Zo'n uitwisseling tussen twee Nederlandse organisaties en een Berlijnse organisatie komt natuurlijk niet zomaar tot stand. Het idee ontstond tijdens de studiereis van Yde Dragstra, directeur van KomKids, naar Berlijn. Deze Berlijn-reizen worden georganiseerd door

ChildCare International en begeleid door Serv Vinders. Deelnemers aan de Berlijn-reizen – vaak zijn dat managers en pedagogen – raken altijd enorm geïnspireerd door voorbeelden uit het buitenland. Ook voor pedagogisch medewerkers moeten die enorm waardevol zijn! Het idee was geboren en ook de Berlijnse organisatie was enthousiast. Op managementniveau werden de contacten gelegd en de voorbereiding kon beginnen. **Franka:** 'Serv Vinders heeft ons bij de voorbereiding uitgebreid verteld over het Duitse systeem voor kinderopvang. Het is heel belangrijk die context te kennen omdat je tijdens een bezoek soms dingen ziet die je alleen kunt begrijpen als je weet dat het in Berlijn anders geregeld is dan bij ons in Nederland. In Berlijn gaan kinderen bijvoorbeeld pas als ze zes jaar zijn naar school. Daarvoor gaan kinderen naar een Kita (Kindertagstätte, vergelijkbaar met ons kinderdagverblijf) en dan naar een Kindergarten (vergelijkbaar met onze 'oude' kleuterschool). In de meeste voorzieningen zijn die opvang en kleuterschool geïntegreerd. In onze ogen spreek je dan eigenlijk van een kinderdagverblijf voor kinderen van 1 tot 6 jaar. Ook een belangrijk verschil is dat kinderen pas met 1 jaar naar de Kita komen omdat ouders veel langer verlof hebben. Ze werken dus niet zoals wij met hele jonge baby's.'

Denise: 'Een belangrijk onderdeel van onze voorbereiding was de ontmoeting met de Duitse collega's na hun bezoek aan KomKids

‘In Berlijn gaan ze wel een stapje verder in de autonomie van kinderen’

en DAK. Voor ons was dat leuk omdat wij hen zo al leerden kennen voordat we bij hen op de groepen op bezoek zouden gaan. Het belangrijkste van die ontmoeting was dat zij ons vertelden over wat hun was opgevallen bij ons. Zij gaven ons uitgebreid hun “tips en tops”, zoals wij ook later die van ons aan hen zouden geven.’ (zie kader)

Franka: ‘Verder hebben we het programma doorgesproken en afgesproken hoe we ons bezoek zouden aanpakken. Bijvoorbeeld dat we elke avond onze belevenissen en indrukken met elkaar zouden bespreken. Daarbij maakten we aantekeningen en bedachten we welke vragen we de volgende dag wilden stellen aan onze Duitse collega’s.’

Belangrijkste inzicht

In Berlijn bezochten Franka en Denise in totaal zes locaties en deden ze mee aan een cursus ‘Kinderstimmen’ waar de kinderen leren hoe ze hun stem kunnen gebruiken en de pedagogisch medewerkers tegelijkertijd werden getraind. Ik vraag hun hoe ze de bezoeken ervaren hebben en wat het belangrijkste inzicht is dat ze mee naar huis genomen hebben.

Franka vertelt gelijk dat het zo goed is om in de praktijk te ervaren dat de Berlijnse aanpak echt anders is. **Franka:** ‘Je kunt elkaar in mooie woorden uitleggen hoe jouw pedagogische aanpak is, maar pas als je het ziet gebeuren, snap je het echt en raak je ook overtuigd. Een van de uitgangspunten van het Berlijnse Bildungsprogramm (een pedagogisch curriculum voor de Berlijnse kinderopvang) is het respect voor de autonomie van kinderen. Ons beleid is ook kindgericht en wij hebben ook respect voor de autonomie en zelfstandigheid van kinderen. Maar in Berlijn gaan ze wel een stapje verder. In de dagverblijven van Kindergärten City kunnen de kinderen gaan en staan waar zij willen, ook tijdens etenstijd. De medewerkers vragen aan de kinderen of zij willen eten. Hebben sommige kinderen nog geen trek? Prima, dan mogen zij later aan tafel. De gedachte hierachter is dat een kind heel goed voor zichzelf kan bepalen of hij wel of geen honger heeft en hoeveel honger. De kinderen die wel willen eten gaan naar de eetruimte en pakken zelf hun bord, glas en bestek en gaan zitten. Op tafel worden er schalen neergezet waaruit de kinderen zelf het eten kunnen opscheppen en zij besluiten zelf

hoeveel ze willen. Ook staan er kleine glazen kannen zodat de kinderen zelf hun drinken kunnen inschenken. Wij stonden er met open mond naar te kijken. Je moet je bedenken, het ging niet alleen om grote peuters, maar om kinderen vanaf één jaar!’

Meer diepte en kwaliteit

Ook ik ben onder de indruk van het voorbeeld en ik vraag Franka en Denise of ze weten hoe de collega’s dit in Berlijn voor elkaar krijgen en of zijzelf het ook zo zouden willen aanpakken.

Denise: ‘Dat zou ik zeker willen! Maar ik realiseer me wel dat de ➤

Tips en Tops

Van Schiedam/Den Haag aan Berlijn:

Top: de Berlijnse benadering van de autonomie en zelfstandigheid van kinderen.

Top: de rust van de medewerkers in de omgang met de kinderen.

Top: de buitenruimte en het wenbeleid.

Tip: betere hygiëne, naar Nederlandse maatstaven (GGD) zijn ze daar in Berlijn soms wat slordig in.

Tip: meer kastruimte, dan kun je makkelijker opruimen en wordt de sfeer op de groep rustiger.

Van Berlijn aan Schiedam/Den Haag

Top: de app op de smartphone waarop ouders kunnen volgen wat de kinderen door de dag heen doen en meemaken en waarop ouders hun facturen kunnen zien of dagen kunnen ruilen.

Top: de sensitiviteit en het geduld van de Nederlandse medewerkers voor de kinderen.

Tip: de kinderen niet laten slapen in ‘konijnenhokken’. Dat vonden de Berlijners echt niks, dat kinderen in een afgesloten ruimte in een bed met spijltjes slapen. In Berlijn slapen de kinderen samen in een van de speellocalen op matrasjes op de grond.

‘Wij stonden er met open mond naar te kijken’

kinderen van Kindergärten City elke dag komen. In Berlijn betekent een plaats op een kinderdagverblijf een plaats voor vijf dagen. Bij ons komen kinderen twee, misschien drie dagen. Omdat ze elke dag komen, zijn kinderen daar heel erg vertrouwd met elkaar en met de vaste begeleiding. Een klein kind wordt vanzelf meegenomen in deze manier van doen. Bij ons is dat een stuk lastiger door alle wisselingen in de groep. En misschien ook doordat het kind meer thuis is en daar weer andere gewoonten leert. De grote onderlinge vertrouwdeheid in Berlijn maakt dat de groepen heel hecht en stabiel zijn. Dat zie je ook terug in het spel van de kinderen. De kinderen kennen elkaar en weten wat ze aan elkaar hebben. Vandaag spelen ze verder waar ze gisteren gebleven waren. Dat maakt dat het spel meer diepte en inhoudelijke kwaliteit heeft en kinderen ook veel minder hulp nodig hebben van de begeleiding.’

Franka: ‘Kinderen worden ook erg ondersteund in hun zelfstandigheid door alles heel duidelijk te visualiseren. Er wordt heel veel gewerkt met duidelijk plaatjes. Bijvoorbeeld over welk thema vandaag aan de orde is, wat het vorige thema was, en wat het volgende is. En plaatjes van het eten: worteltjes, puree en een stukje vis. Dat geeft kinderen greep op hun omgeving en op de gebeurtenissen en ondersteunt hun gevoel van autonomie.’

Denise: ‘Het is heel inspirerend om te zien maar we kunnen het niet zomaar meenemen naar onze eigen situatie omdat die zo anders is. Maar: deze informatie zet je wel aan het denken. Eigenlijk is het belangrijkste dat wij ons realiseren hoe vaak wij dingen “voor” de kinderen doen die zij heel goed zelf zouden kunnen. Ook het buiten spelen was voor ons een eyeopener. De Kita had een prachtige buitenruimte. Heel groot, maar er waren ook heel veel kinderen. Er was geen afgeschermd ruimte voor de baby’s, kinderen op fietsjes raceten langs de schommels, kleine dreumesen zaten boven op het klimrek. Wij zaten soms met samengeknepen vuisten: gaat dat echt wel goed? Het ging goed! Thuis hadden we al tien keer ingegrepen. En als we onze Duitse collega’s ernaar vroegen, spraken ze over “vertrouwen hebben in kinderen”, “leren door ervaring”, “zelfstandigheid”. Daarin zijn zij ook heel krachtig. Ze kennen allemaal de uitgangspunten van het Bildungsprogramm en delen die ook echt met elkaar. Dat willen wij ook wel, maar we zullen dan nog wel even moeten oefenen.’

Veranderingen in gang zetten

Tot slot vraag ik aan Franka en Denise wat zij bij KomKids gaan doen met deze ervaringen. Franka en Denise vormen samen met een

collega-coach en de pedagoog van KomKids een groepje dat een plan gaat maken om veranderingen in gang te zetten. De vlogs waren daarvoor al een goede aanzet. **Denise:** ‘We wilden onze eigen collega’s laten zien wat we beleefden en hen enthousiasmeren. Dat is wel gelukt.’

Franka: ‘In het groepje gaan we nu samen uitzoeken welke ervaringen uit Berlijn we willen vertalen naar concrete veranderingen bij KomKids. Er komt een plan van aanpak.’

Denise: ‘Dat wordt een heel proces waarbij het enthousiasme van de Berlijn-gangers belangrijk zal zijn. Autonomie 2.0 zal wel ons belangrijkste punt worden. We willen manieren vinden waarop wij onze kinderen nog meer kunnen respecteren in hun autonomie en zelfstandigheid, kinderen meer zelf laten doen, minder snel ingrijpen in moeilijke situaties, meer aandacht voor wat kinderen zelf willen en nodig hebben. En, dat is het belangrijkste, onze collega’s overtuigen van het belang van de veranderingen.’

Franka: ‘De ouders moeten we daar ook in meenemen, zij zijn immer partners in opvoeding. Ik weet zeker dat onze ouders ons zien als professionals, maar toch is het anders dan in Berlijn. In Berlijn zien ouders dat wat het kindercentrum doet als vanzelfsprekend en als voorbeeld voor hen zelf. Bij ons zijn ouders meer geneigd zich als klant op te stellen en van ons te vragen dat wij ons aanpassen aan hoe zij het zien. Onze klantgerichtheid is goed, maar ook daarin moet het belang van het kind uiteindelijk voorop staan.’ ◀

Ook bij collega’s op bezoek?

Zou jouw organisatie ook mee willen doen aan zo’n uitwisseling? Serv Vinders van ChildCare International kan informatie geven en mogelijk bemiddelen tussen een Nederlandse organisatie en een organisatie in Duitsland of Denemarken.

Mail naar info@childcareinternational.nl

Verder kijken en lezen...

Op YouTube vind je de vlogs van Franka en Denise. Zoek naar ‘KomKids’ en ‘Berlijn’. Lezen over de Berlijnse organisatie kun je hier: www.kindergaerten-city.de/